

KÉPZŐMŰVÉSZET, FOTÓ, FILM

Fekete György

Konzekvensen – a kockázatosság határáig

Üvegszobrok-és plasztikák történelemidézése

Lugossy Mária másodszer tisztel meg kiállítása megnyitásának bizalmával és örömeivel. A sors ajándékának tekintem, hogy ezt ebben az egerszegi kulturális szentélyben tehetem, amelyhez egyre kedvesebb gyermekkori emlékeim fűznek, s ahol magam is voltam ily módon szereplő.

Évekkel ezelőtt a rádióban hallottam Mária egy felejthetetlen vallomását életéről, lelki igazodási pontjairól és a Hitről, mint egész sorsát meghatározó, döntő élményéről, mint világgépének alfájáról. Korábbi ismeretségünk bennem ekkor fényesedett fel igazán.

Közben bizonyossá vált, hogy Lugossy Mária a magyar képző- és iparművészet kivételes képességű személyiségévé érett és azon kevesek közé tartozik, akik minden fontos földi jelenséget, természeti tény, emberi megnyilvánulást a szellemi közlekedési rend törvényei szerint közelítenek meg, így az ég, az Én nem az önkifejezés divatos alanya, hanem az Ég és a Föld közös, mindennapi kapcsolatának szorgalmas önkéntese. Művei tehát ennek a gondolkodásmódnak anyagokban való természetes rögzülései.

Igy az itt látható üvegszobrok sem technikai bravúr-darabok, sztáralűrök, nem illusztratívák, epikájuk rejtett, nem irodalmi természetű, elmélyült megfejtésre kényszerítő. Csak erős érzelmi elhatározottsággal vehetők birtokba, mert az Üzenet, a mondanivaló szándéka nem a tetszeni-vágyás, hanem a lélek szentséges magasságokba való felemelése a hozzá méltó technika utánozhatatlan tökéletessége által.

A témák felidézése is minderre bizonyíték. A *Szent Könyv*, a *Történelmi idézetek sorozata*, a *Forradalom lángja*, a *Világháborús áldozatok emlékműve*, a *Minden idők mártírjai*, az *Áldozatok könyvei*, a *Kitelepítettek emlékműve*, a *Sírató falak* az utódok lelkiismeretének feljajdulásai és lelkiismeret borzoló mementói, hogy az elkövetett gyalázatok és közös bűneink újabbakba ne torkoljanak, hanem héja lelkünk rossz fogalmai az emlékező percek döbbenetében szelídüljenek vissza születésünk ártatlanságáig. Hihetetlen elhatározottságot tükröz vissza ránk a választott művészi életút. A kockázatosság határáig konzekvens a cél: hallgatni jobbik énünkre. Reménytelenül reményteljes vállalkozás. Segítsünk Lugossynak...

Vélem, hogy rajta kívül ugyanis ma aligha van olyan alkotó, aki hozzá hasonló komolysággal és meggyőződéssel képes a személyes, a felekezeti, az osztálykorlátokat és történelmi vétek-variációkat, szubjektív értékszelekciokat nem egészen, fellebbezhetetlennek, hanem közössé tételével együttesen meghaladottnak tekinteni és „békévé oldani az emlékezést”, ahogy azt József Attila is megcsillantotta valaha. Mindezt szobrokban, plasztikákban, a formák rejtjeles nyelvén. Világszínvonalon.

Nála, ahogy egyetemes a fájdalom, az áldozat és mártíromság, úgy egyetemes a művészi nyelv. Az életé is, a halálé is. Nem véletlen, hogy ezek a szobrok mindezt az üveg, bronz, gránit szinte elpusztíthatatlan keménységével szólaltatják meg. A modern művészet az elmúlt évszázadban - láthatóan - létrehozta az eldobható képzőművészetet, a műalkotások világának legnagyobb paradoxonát, összes létező és lehetséges zsákutcájával együtt. Ezek az utcák a pillanat csúcsra járatásával és az élet örök voltának tagadásával, mint hamis fényekkel vannak kivilágítva. Ez a kiállítás az ellenpont. Felmutatott és kitett pont. Fix pont. A maradandóság vágyából születve és folyamatosan áttelepülve a mindenkori holnapba azért, hogy esendőségünk tudata végletesen el ne múljék.

Lugossy halszavú asszony és kemény alkat. Túl az anyagon a figyelmeztetései is kemények, tudván, hogy Mohács és Világos, Trianon és Weimar, Moszkva és '56 fényességes tragédiája folyamatosan felejthető azok számára, kiknek ez nem maga a történelem, hanem kalkulálható privát érdek.

Lehetetlen nem észrevenni, hogy az itt látható szobortömbökben nem fel-felsejlő halottak szunnyadnak, lebegnek, rejtőzködnek, hanem a feltámadásra várók. Az örök békességre vágyók. A fellobbanó lángok útjelzők, nem kezeket perzselők. A Szent Könyv nem múzeumi érdekesség, hanem olvasásra hívogat. Az áldozatok névsora nem tipográfiai teljesítmény, hanem valaha mosolygó arcok visszaidézésére alkalom. A történelmi tények pedig hat és félmilliárd testvérünk közös sorsának forгатókönyve, melyet minden nap magunk írunk magunknak, még ha nem is vagyunk gyakran ennek tudatában.

Ezeknek a plasztikáknak létrehozása irdatlan fizikai munka is. Az üvegtömböket vékonyka üveglapok összeragasztott arzenálja alkotja, egyenként kimunkált sarkokkal, ívekkel, lyukakkal, hogy belőlük a homokfúvó pisztoly formákat, örvényeket, gesztusokat, erős érzelmeket kiváltó kontrasztokat és harmóniákat varázsoljon. A munka napokig, hetekig, hó-

napokig tart. Semmi sem ismételhető, korrigálható. Csak a végleges vízió teremthet így végleges megjelenést. Mint a példában; a teremtésben. A szilikózissal, a hibátlan látás kockázatásával, a fizikai megerőltetés fájdalmaival együtt. Ez nem hepening, nem graffiti, nem verbális belemagyarázás, nem artistikus blöffölés. Ez mesterség, filozófia, kiválasztottság és méltó megfelelés. Mondhatom azt is, ilyenre az utódokat szülő asszonyok képesek igazán, és az öregeket rajongásig szerető lánygyermek. Vagyis a Lugosimarik.

Mária kedves, szerény, öntörvényű asszony és mára klasszikussá érett szobrász. Öröm és szerencse, hogy itt is találkozhatunk. Fogadja szívébe Egerszeg kiállítás-látogató közönsége, vigye hírét a ma rá nem érőknek. Mi pedig mélyüljünk el ezeknek a három dimenziós műveknek a virtuális, negyedik dimenziójában is: a szellemében. Nekem ez a szellem a felelősségről és a reményről szól. A művész felelőségéről az anyag hatalmának világában és arról a reményről, melyről Pilinszky János az Infinitívusban a következőket írta:

„Még ki lehet nyitni.
És be lehet zárni.
Még föl lehet kötni.
És le lehet vágni.
Még meg lehet szülni.
És el lehet ásni.”

(Elhangzott a zalaegerszegi Városi Hangverseny- és Kiállítóteremben, szeptember 5-én, Lugossy Mária kiállításának megnyitóján.)

A forradalom lángja, 1996.